

LO GERONÉS

SETMANARI PORTA-VEU DEL "CENTRE CATALANISTA DE GERONA Y SA COMARCA,"

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Gerona	1 peseta trimestre
Fora	1'25 id.
Estranger	1'50 id.

Un número 10 céntims

Any 2.^{on}

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ SABATERIA-VELLA 2-1.er

Dissapte 21 de Desembre de 1895

ANUNCIS Y COMUNICATS

Preus convencionals

De tots los llibres, folletons, etc., que s'remetin
a la Redacció, se'n donarà compte en lo Setmanari

BIBLIOTECA PÚBLICA
GIRONA

Núm. 88

SECCIÓ GENERAL

DISCURS

LEGIT PER D. ANGEL GUIMERÀ EN LA SESSIÓ INAUGURAL
DEL
ATENEO BARCELONÉS.

(Continuació)

Era Ausias March lo poeta més conegut y més estimat que fins alashoras havia escrit del amor de la nostra llengua. Y va ser ben justa la seva fama, ja que ell cantá ab mes passió, ab més color y ab més realisme que ningú, i sentiment d' aquest amor en totes las situacions de la nostra vida; tant quant l' home s' entrega vensut á aquest amor per la seva forsa espípida, com al lluytarhi desesperadament afanyós de tornar á la llibertat de l' ànima que l' amor li arrebata; com també quan l' home l' vens á aquest amor dels sentits per la forsa de la idea pura que viu endins nostre; y qual esperit es l' esclau humilt ó l' saberá absolut segons l' estat del home ó segons es l' home per ell mateix; que be ho sap coneixer prou Ausias March com es format per la lluya de las passions questa barreja d' ànima y de cos qu' engrillonada l' una á l' altra constitueix nostre ser, quan diu. «Tal com es hom de tal amor es pres» y: «E poder pren amor segons hon entra.» Y á més d' esser, senyors, Ausias March un dels més sublims cantors de la més divinal de las passió humanas, ho es per expressar questa poesía ab lo carácter de la nostra rassa; que no es ell com aquells arbres que, no tenint pàtria coseguda, en totes arrelan y fan ombra, sino que en ell se veu que aquell arbre ha xuclat la sava del terrer catalanesch, y que aquells fruys sols han pogut madurar y fins diré han pogut esser assaborits en tota sa salut per nosaltres mateixos. Que en Ausias March s' trovan totes las sentidas energies y dolces aspresas d' aquest poble, que pensant s' enamora, y reflexionant sent creixer l' amor, y sentintlo aixís l' ennoblix y l' sublima.

Després d' aquesta esplendorosa brotada de tants genis qu' embalsamaren la terra ab l' aroma de la seva florida per espay d' algunes centúries, comensaren a apareixer ab més escassetat las obras literaries, y fins aquestes ja no presentaven aquella ufanor y verçant tendresa d' altres días. No semblava, senyors, que, com succeix ab la naturalesa, ja era lluny aquella estiuada de las lletras catalanas, y havia comensat pera elles la tardor qu' es lo camí de la inverna. Es un fet, senyors, fet sense duptes, que sempre qu' aquest país s' ha sentit ab vida propria ha tingut vida propria la seva literatura, essent aquesta més menys cultivada, y essent més ó menos poderosa la seva llengua escrita, tant quant més amunt ó més avall per lo camí de la prosperitat ó de la desventura s' ha trobat aquesta patria. Y no dihem aixís mateix la llengua parlada, perque aquesta va seguir sons ascendents pel mitj de vents y de marors pròsperos ó contraris, d' ensa del dia en que, tal com es va brollar dels llabis dels fills de Catalunya. Que la llengua escrita segueix la sort de las banderas d' un poble, se coneix be prou veient á aquesta rassa estendres a los comtes del casal de Catalunya pel dia de Fransa, y veient també aquells comtes dels engrandidit casal d' Aragó anant á Mallorca, Valencia, y á Murcia que adoptaren la nostra llengua. Mes així, senyors, com al caure vensuda la Provença-catalana devant de las malas arts dels seus enemis, havia d' enmudir la literatura dels seus poesos, aixís també havia d' agonitzar y morir la literatura de Catalunya, de Mallorca y de Valencia l' dia que agonitzés y morís l' independència y l' autonomia d' aquests pobles.

Los efectes foren los mateixos pera las nacionalitats de l' altra banda dels Pirineus que pera las nacionals de la confederació aragonesa; mes las causes nacionals foren ben distintas; que la Provença per la seva literatura ofegada en la sanch d' aquella gloriosa guerra dels albigesos, y l' nostre país la va perdre després d' una festa de goig y de concordia que va semblar que ho era la unió de la corona de Aragó á la corona de Castella; unió que va venir prèvada desde l' Parlament de Casp, que introduí ja avors, encara que molt á l' ombrá y d' esquitllenta, la llengua castellana en lo casal de la llengua de Catalunya. Costa avall, senyors, la decadència de la literatura catalana, quan ja va ser ben marcada la decadència de la patria pels errors de Felip IV y las injustícias dels últims Felip que ha volgut tenir Espanya.

nya, pochs van ésser los escriptors verament tals que rendiren tributs valiosos á la literatura. Mes en mitj d' aquell terratrémol de destrucció, encara las veiyen aquestas lletras patrias sobtadament revifarse ja al peu del sepulcre, com si l' anyorament de la passada grandesa fes un miracle; y torná á reviure l' sant amor al passat baix lo punt de vista polítich y legal de que 'n doná mostras en Pujades ab la primera part de sa *Historia de Catalunya*, en Bosch ab sos *Titols d' Honor*, en Bruniquer ab sos *Ceremonials dels Concellers*; y 's desperta la poesía ab un aixam de poetas mitjançers, entre 'ls quals sobressurten en Vicens García y en Francisco Fontanella que semblavan arrencats d' altres centurias.

No semblava, senyors, sino que avans d' arribar l' hivern entumidor sobre dels pobles de llengua catalana, se 'n venia amorós aquest estiuhet de Sant Martí que escampa encara tebiors y recordans. Tant ho semblava, senyors, que no ho seria de llarga durada l' bon temps entre nosaltres, que passá aviat emportantse no sols los llibres d' historia y 'ls de poesía pera que dormissin ab los pergamins de nostras perdudas grandeses, sino que fugiren també pera amagar-se en las casas payrals de las ciutats y de las muntanyas aquellas poesías tendrissimas d' autors anònimes que no han pogut morir cremadas en incendis de vilas y de masías en las guerras passadas, porque las conservaren las mares amorosas de generació, cantantlas al peu del bressol y fent adormir als fills que son lo demà de la pàtria.

Y arrivém, senyors, al sigele XVIII y en aquest sigele, fonda pena fa'l dirho, ningú s' presenta á escriure durant llargues anyadas en la llengua de Catalunya. L' indiferència més gran sembla havverse apoderat dels catalans; y si la llengua de casa era la única parlada, la llengua literaria á Mallorca y á Valencia era allavors la llengua castellana.

Més aquest país, senyors, ahont tota iniciativa política s' trobava extingida; ahont la memòria del passat se veia esborrada com si 'ls catalans s' haguessin mort tots, y jaguessin fets pols assota de la Ciutadella de Barcelona, aquest país se va despertar de sobte d' aquella tan llarga dormida; que sentí rebramar canons d' enllà de las afraus dels Píreneus y escoltà altre cop com en temps de sa grandesa soberana l' espinguet de clarins y l' clamoreig encés d' aquells mateixos soldats francesos enemichs seus en tantas batalles. Y per un moment, senyors, al comensar aquest sigele se va veure altre cop á Catalunya desentrottillar la polsosa bandera damunt de las planuras y de las muntanyas, defensant com pobre famolench la engruña d' independència que encara li quedava; y, creyentse que altra volta lo passat se 'n venia, se la va veure ab dalit convocant á parlament á sos fills dintre 'ls mirlats de Tarragona y després d' un sigele sens recorts se 'ls va veure tornant á jurar las llibertats y 'ls furs de la pàtria. Acabá á la fi la cuenta guerra ab las armas napoleòniques de la vèhia Fransa; guerra que no la acabá, no, la Espanya unitaria, sino travallant cada una pel seu compte las diverses nacionalitats que encara hi ha en ella. Y no torná alashoras al sepulcre aquell esperit de rassa. Lo camí ja estava obert, lo recorrt ja avia revingut als homes y en marxa incessant, poch á poch al comensar, més depressa després, com en temps dels Berenguers de Catalunya y dels Jaumes d' Aragó que donaren consistència á la casa y á la llengua de la terra, aixís ha anat prenent forma y vida aquest amor de la rassa, que 's manifesta ja desde las derreries del sigele passat ab l' entusiasme d' un Capmany, y més ensa d' un Piferrer, precursors sense ells de segur s' ospititaro, de la restauració de tot lo de Catalunya. Jo voldria explicar vos aquí punt per punt quinas son las obras literaries que aisladament han vingut indicant, a través de las revoltes políticas espanyolas d' aquest sigele, la arribada d' aquesta altra revolta pacífica á Catalunya de la literatura moderna catalana. Jo voldria esposarlos aquí l' nom de totes aquestas obras, insignificants molts d' ellas miradas aisladament, més importants y dignes de perdurable recordans si 's te en compte que han sigut las passeras sobre aquest riu del indiferentisme y la mala voluntat d' una època que ja s' ha fós per sempre. Mes aixís y tot no puch deixar d' anomenar la «Oda á la Pàtria» d' en Càrles Aribau, que es un cant d' anyorament y alhora un cant d' esperança; y á aquell primer llibre del renixament de la poesía, d' en Joaquim Rubió y Ors, lo patriarca venerat de la moderna literatura catalana. Mes lo grandiós esclat de la llengua literaria de Catalunya va venir ab la restauració dels Jochs Florals de Barcelona, monument alsat á las glòries de la terra, que 's sosté ferm ab vida sanitosa y ab creixent fortalesa ab tot y que á vist al seu voltant caure y alsarse

monarquías, alsarse y enfonzarse repúblicas; més forts ells, encara que estiguin representats per eixas flors senzillas dels camps que una ventada las desfilla, que tots aqueixos poders indiscretibles é inviolables que 's sostenen ab canons y murallas. Que si 'ls Jochs Florals de Barcelona, senyors, donats á la vida per l' entusiasme d' uns pochs y allavors modestíssims patricis, aparegueren humils en la seva infantesa, ja van creixer ab lo temps y afermarse iins á arribar avuy que res pot destruirlos.

Y al entorn dels Jochs Florals hi hem vist aixecar-se la història de la pàtria ab sas tradicions y ab sas llegendas, y l' teatre de Catalunya ab sas costums y sas glòries; y las cançons de la terra modernisadas; y totes las formes y totes las manifestacions y tots los entusiasmes reformadors de la literatura nova; que encara que las lletras d' aquest país arrenquin del passat, s' honran ab ser fillas del nostre sigele, y no voleu quedar enrera pel camí del progrés, que ab orgull y pas ferm als temps esdevenidors s' encaixen.

Ara be, senyors, trobantnos ab aquesta literatura tan viva á Catalunya, á Mallorca y á Valencia; trobantnos que la parla tota una rasa que forma al present vuit províncies; trobantnos que aquesta llengua es avuy tan pura com en sas millors èpocas, quin creyéu, senyors, que te ésser lo demà d' aquesta llengua y literaria? Deu gosarse y enorgullir-se l' país de la seva existència, y per lo tant deu procurar engranxarla y perfeccionarla mes cada dia, ó's deu avergonyir d' ella, y, posantse el costat dels seus enemichs, haurá d' ajudarlos á perseguirla y acorralarla fins que morra y oblidada, sia altra la llengua que pera la escriptura y la paraula y en tots los cassos de la vida adoptin los catalans com á senyora y majora de Catalunya?

Crech, senyors, y mes ben dit n' estich segur, de que seria inferir un agravi al país lo ferli ab tota formalitat aquesta pregunta; que agravi é imperdonable seria lo arribar á dubtar que sentin tan amor com respecte pera aquesta llengua 'ls que la parlan, y fins en català íntraductible tenen molts d' ells l' apellido de familia. Y á més, senyors, perque aixís com al home al venir á la vida no se li dona á triar ni l' pare, ni la mare, ni la fortuna, ni l' país ahont te de naixer, no se li dona á triar tampoch la llengua que ha de brotar de sos llabis; y aixís com per més que reneguí d' aquells pares y d' aquella terra, queda fill d' ells, y será sempre aquella la seva pàtria. aixís mateix, per més que l' home borreixi y despreciehi la seva llengua, aquesta s' troba tan dintre del seu sér que podrà conseguir què sos llabis no la pronuncien, mes no conseguirà may que no pensi la seva ànima en la nativa llengua. Y en prova de que no pot ésser d' la tra manera, que se 'm diga quins escriptors de variable mérit que 's puguen alsar al nivell dels antichs escriptors catalans ha tingut aquest país expressantse en llengua castellana: y quins autors ha tingut la nostra terra que, escribint en castellà, se 'ls posi á l' altura dels millors escriptors de Castella. Veritat es que tinguerem temps enrera á en Boscan:—dítxos Buscan que sempre surt com únic exemple!—y atravesant anys y més anys d' aquells temps hem tingut com a escriptors castellans á Capmany, á Piferrer y á Cabanyes y á alguns altres: mes una flor, ni quatre, ni cinc flors no fan estiu, sobretot quan aquells catalans brillaren més per lo que pensaren que no pas per la manera com ho trasladaren al paper. Tant es aixís que som nosaltres mateixos, los d' aquesta terra, 'ls que més los elogiém; y tant es aixís, senyors, que no quedarà pas ni la prosa ni la poesia d' aquells escriptors com á patrons selectes d' ensenyansa de la llengua castellana. Y aixó no sols ho compreném, sino que fins trobém naturalíssim que aixís sia; perque si be un català, empennantshi, arribá á escriure al castellà ab correcció, servintse tant sols de paraules que hagi anat trayent ab paciencia del diccionari de la llengua, no conseguirà may donar prou sinceritat y prou ayre de real naturalesa als seus períodes; perque la careta may tindrà 'ls moviments spontanis y la vida tota de la veritable cara. Y tant s' hi veu l' artifici, que fins en Pi y Margall, lo millor prosista castellà que te ara Catalunya, segons lo que jo puch entenedre, resulta pera 'ls sentits d' aquells països massa aixerrat, massa precipitat en relació á lo substancial de la materia que tracta, que no 'ls hi deixa a n' ells lo temps de gosarho en lo paladar avans de que la voluntat ho engoleixi. Qui ho fa paladejar tot llargament, per ésser d' aquella literatura fins el moll dels ossos, es en Castelar. Comparis la prosa castellana catalanesca d' en Pi y Margall ab la prosa abundantíssima y flonja d' en Castelar y 's trobarà als dos pobles.

(S' acabará)

LO PA BLANCH Y 'L PA MORENO

La ciència que mes ha adelantat en los últims anys d' aquest segle es la química; mes hem de confessar que algun d'aquests adelants son molt contraris à la humanitat.

No vull parlar de los que estan dedicats esclusivament á fer mal fisicamente, com sou las sustancias esplosivas, cals desastrosas consequencies nos han fet conèixer los anarquistas, ni tampoch de las adulteracions de casi totas las sustancias alimenticias, com lo vi, oli, llet, llar, semolas etc. que contribueixen totes elles de mica en mica á escursar la vida del individuo. Estudiém avuy lo principal aliment nutritiu ó siga 'l pa.

Antiguament tot lo pá que 's consumia era moreno. Avuy sols lo consuman la gent del camp. La industria farinera ha progresat, lo gust se ha refinat extraordinariament, y ha exigit lo pá ben blanch. Antes totes las farinas, inclús la de primera classe se feyan per medi de molas de pedra, consistint la fabricació en fer passar primerament lo blat per un senzill aparato de llimpia que treya las grans, pedras, pols y altres sustancies, qual operació resultaba molt imperfecta; luego pasaba á las molas ahont se trinxaba y molia; d'allí anaba á un torn que repasaba lo segon de la farina, y d'aquesta se'n feya de dos ó tres classes segons los torns.

Avuy dia la fabricació ha variat completament desde que s'inventaren los cilindros que fan lo que antes feyan las molas, ab la diferencia que aquests ho fan progresivament, ó siga per medi de moltes pasades. Ademés s' han inventat una serie d' aparatos de llimpia que deixan lo blat completament exens d' impuresas, així també aparatos de classificació y de passá la farina pera obtenirlas completament blancas. Seria molt llarell esplicá aquesta fabricació y nos separaíam del tema de nostre article.

Aném are á estudiar el perque en la fabricació antigua que era mes imperfecta y rudimentaria las farinas resultaban mes nutritivas que no en la moderna.

En primer lloch debem fixarnos en el modo que está format un grà de blat. La crosta superior ó epidermis es la que després produceix el segó. Aquesta crosta cubreix á dos capes que forman la envoltura anomenada *sementera*, y al extrém inferior del grà hi ha el grill que está entre mitj de la esquerda las dos parts que forman el blat. En el interior hi há un núcleo que es la part mes blanca.

Ara be, la envoltura sementera y el grill que son las parts menys blancas, son las mes matrítives y están compostas de sustancias nitrogenadas y fosfats de cal que serveixen pera el desarollo dels musculs, ososs, nervis sang etc. ó sigui per la estructura del cos.

La part interna que es la més blanca, anomenada midó, está composta de sustancias combustibles com son hidrats de carbó, que serveixen solsament per las combustions internas del cos, las cuales se verifiquen cambiantse ab l' oxigeno que hi há en la sang y en los pulmons, de qual combinació ó combustió se'n desprén l' acít carbònic y vapor d' ayqua que son exalats per medi dels pulmons.

Are comprendrém perfectament que com l' objecte principal de la nova fabricació de ferinas es obtenirlas ben blancas, y sent las mes nutritivas las menos blancas, es tan clar que com mes impura y més morena es la farina mes nutritiva siga.

Aixis es que 'l germe que está ab una punta del grà, com ja hem dit, y que te un 87 % de sustancies asimilables y mes rich en nitrogeno que la mateixa carn, queda separat completament en la nova fabricació, dous hi han aparatos que s' encarregan de trencarli las puntas y respallarlo deixan lo gra casi rodó. En las demés operacions se van separant las altres parts morenas hasta deixar casi esclusivamente lo midó.

Lo pá elaborat ab tal ferina no alimenta y produheix moltes malalties com son la diabetes albuminura y altres, per causa de no tenir bastants principis complets, donan per resultat carregar á la sang d' un excés de acít uril.

Varis higienistas metxes han comensat á Fransa una valenta campanya á favor del pá moreno, y hem vist ab gust que han sigut secundats en altres punts del estrangér y també de Catalunya. Sabeu que á Barcelona s' han despatxa ja en algunes flecas, y á Girona nos consta que hi há una fleca que n' ha fet sempre tinguente ara mol mes despaix.

Celebraríam que dintre poch s' estengués en altres establiments y que 'l publich exigís aquesta antigua elaboració, donchs nos han de desenganyar: si volen tenir salut y viure llargs anys hem de tornar al temps antich y comensar per menjar lo pa moreno que es lo sà, l' apetitos, de bona olor y bon gust que feyan nos tres mares.

P. R. y S.

Carta desclosa

A mon amich y deicible don Miquel Blay, escultor.

Un dia de primers de Novembre me trobava á Besalú; invitad pel simpàtic amich don Carles Aulet, á passar una estona á Santa Maria, vaig acceptarho ab gust, ja que 'l turó de las ruinas y dels recorts històrichs que tantas vegadas havia contemplat desde la carretera, pujant y baixant d' Olot, m' atreya irresistiblement.

La matinada era boyosa, lo cel bastant tapat, innumerables claps de broma prima embolcallavan la comarca y la atmosfera, lo santuari de la Verge del Mont s' ovirava alguna volta, á través es clarianas, pero inundava La Garrotxa una llum misteriosa, ate-

nuada per la capa vaporosa, transparent y lleugera, que s' estaciona durant tot lo dia, per plans y muntanyas.

Aqueixas circumstancies donavan al panorama que pot contemplarse desde Santa Maria un atractiu especial. Per tot ahont podia abrecer la vista, regnava la armonia, las ombras eran claras, casi imperceptibles, las tacas dels alzinars de la encontrada sense relleu, notes planas, purament decorativas, contrastaven ab lo groch escampat per la planuria y en totes las masses y conjunts abundaven los tons fins, simpàtics, res de negre, res de vert agre, tot plè de moviment suau, de calma agradosa, encisadora.

Pots imaginarte la varietat de temes nous, admirables de línies y de color, pero Besalú recoguillat á nostre entorn á primer terme, un xich entelat per la boyra, causava un efecte sublim. Sant Pere, Sant Vicenç, Santa Maria, 'l pont del Fluvià, produhian en lo fons de l' ànima un sentiment inexplicable.

¿Te 'n recordas de quant llegíam en la escola aquells fragments de la gramàtica de *Charles Blanch*? «Res tan estrany, tan misterios, tan inesperat, com los efectes que produheix la arquitectura quant es simbólica ó monumental; los pensaments que ella comunica son obscurs, pero sorprendents; la expressió es vaga, pero energica; son los monuments arquitectònics las paginas mes ingenuas de la historia, porque representan l' esperit dels pobles, sus creencias, la manera de concevre á Deu y 'l mon: aixis las ruinas mateixas nos mostran tantas ensenyansas sobre la vida moral de las societats passadas.»

Lo turonet de Santa Maria es un punt dels mes aproposit per experimentar la veritat que enclouhen las paraules transcritas. Contempla á Besalú, la situació topogràfica y tot lo que rodeja al poble: jo no he trobat un punt, hont los recorts de millors èpocas s' apleguessen en tant gran nombre, hont parlessin ab tanta eloquència y 'm fessin experimentar emocions mes fortes.

Besalú es un roser de fullas mustiuas, mitj assecadas y malmesas per las tempestas; que conservan encara la fragància primitiva, evocan historias y tradicions, parlan al cor y al esperit, mostrant li grandes perdudas, arts admirables, ara despreciadas, y tot lo resum d' aquella edat heròica dels millors temps de nostra nacionalitat esborrada y tan escarnida. Qui sent bategar lo cor al impuls del esperit de la pàtria, veu per tots los racous de Besalú, detalls que parlan un llenguatje, que ara no s' ou casi en cap lloch y pregonan ab veu alta, desconsoladora, que la gent que bastí 'ls monuments de la capital de La Garrotxa, estava enamorada de la comarca, del terror, respectava las tradicions y sentiments dels pobles, gosava d' una llibertat que en nostres temps d' omniosa tirania causa enveja; possechia un criteri molt superior al de nostres dias y 'n deixá una mostra en cada temple, en cada casa, y en cada pedra d' aquell recó de pàtria petita, que contribuia molt mes qu' ara, al engrandiment y esplendor de la gran pàtria.

Al tornar de Besalú y al passar per San Joan las Fonts, volgué veure per centésima volta la iglesia parroquial, la més abandonada. Sempre que hi entro 'm passa una cosa estranya; un colp fort que esborra las alienades del mon, quelcom que retruny al fons de l' ànima. En ma vida he trobat un lloch de repòs, ni que fassi pensar tant; tot l' edifici parla y parlará encare mil anys més, á pesar dels disbarats dels que deurian procurar per la seva conservació. Parla com si fos la veu de la eternitat, santa y sublim com la veu del mateix Deu: aterra y consola al mateix temps, perque diu al que hi entra: «aqui no pots pensar malament, guayta enlayre, enlayre sempre, es allá 'l teu destí.»

¡Quins arquitectes los benedictins! Aquells eran arquitectes y artistas al mateix temps, com deurian esserho tots, y no n' hi ha gaires que ho siguin desgraciadament. L' arquitecte que no es artista resta un mer constructor, aquell que reuneix abduas condicions, inventa ó crea las combinacions que li convenen per enganyar y seduir la vista, despertar en l' ànima del espectador impressions de majestat y temor, d' admiració ó de gracia.

Aixis es que avans que la ciència estigui sotmesa al arquitecte ab tot lo vigor de las matemàtiques, son art com diu *Charles Blanch*, escapant á las lleyes de lo útil y al imperi de lo necessari, s' enlayra á concepcions de quinas sols deurá jutjar lo sentiment, y no obeheixen sinó á las grans reglas ja trassadas pel geni dels altres, ó que descobreix son geni propi, pero sempre superior á son càcul matemàtic.

Lo que 's troba en la iglesia de Sant Joan las Fonts, fou descobert per un arquitecte artista, tal volta per un sant, que no tenia titol sisquera, y alló que admira y conmou l' ànima, que la transporta y entussiasma, no s' ensenya ni s' aprén y lo que causa mes llàstima avuy, es que pochs, ben pochs son los que ho comprehen, y entre ells la persona á quina Deu destinava al semblar dels homens, per portar á terme la restauració d' aquell temple admirable, y ha donat als arqueòlechs, als excursionistas de tota mena, al art en general y á la civilisació d' aquest moment històrich, lo desengany mes terrible.

Al eixir ab recansa de dita iglesia, me trobí á mitj cuart de distancia y casi en mitj de la carretera, ab un obstacle horrorós, insopportable, ab un caixó monumental de forma gòtica, d' ara, que s' está construint. Un temple nou que deu substituir al vell, com si lo vell fos inútil y no reunís las condicions mes admirables. També parla, parla quech y enfarfegat; diu que no pot durar sis cents anys; que li fan las parets de nyigui-nyogui á tant per metre, planta estrafeta, mal copiada, decadencia, falta de criteri, au-sencia completa d' art, d' inspiració, desconeixement absolut, no sols del terreno, sinó de tot lo que 'l rodeja, ignorancia de la vida actual y de las circumstancies del poble. Y encara diu moltas mes coses.

Y aquella casa se destina per esser la de Deu, pero no ho serà

may, y passada la riuada, Deu se'n tornará ab l' art, á la iglesia vella y la obra inmortala dels benedictins, sense una esquerra, vi-rà encara mil anys més, desafiant la ignorancia dels homens.

Fou una postdata que no esperava; si passo per la carretera de la esquerra ni m' miro la gabia, pero no hi ha dia sense dol; desnavalesch de tan naturalesch me deixá de pedra.

JOSEPH BERGA.

Olot, Desembre 1895.

CRÓNICA

EXTRANGER

Ha sigut objecte de molts comentaris un telegrama de la H. bania publicat en l' *Heraldo* de New York assegurant que s' estan practicant negociacions entre lo Gobern Espanyol y el de Inglaterra percederis la Isla de Cuba, á cambi de la devolució de Gibraltar y encarregantse Inglaterra del deute de Cuba. Sens dubte que se tracte de un *canard*.

—Se creu que lo President de la República francesa Mr. Fancre no assistirà á San Petersburg per las festas de coronació del Czar com molts deyan.

—Ha causat á Inglaterra molt mala impressió lo Misatge dirigit per lo President dels Estats-Units Mr. Cleveland al Senat sobre la questió de Veneçuela. Se sosté en aquell en contra de las afirmacions de lord Salisbury que la doctrina de Monroe es absolutament aplicable al cas de Veneçuela; se demana ademés en ell un crèdit per enviar una comissió encarregada d' examinar quina es la verdadera frontera anglo-venezolana y de redactar un informe y que una vegada aprobat aquest informe, constituirà un deber pera los Estats-Units oposarse per tots los medis á que Inglaterra prengui possessió de tot territori reconegut com pertanyen á Veneçuela. Termina lo Misatge declinant Mr. Cleveland tota responsabilitat y las consecuencias que poden resultar.

ESPAÑA

Resolta de moment la crisis ab la entrada del senyor Limantour Rivas á Foment y la del comte de Tejada de Valdosera á Gracia y Justicia, ha quedat plantejada un altra qüestió mes grava ab motiu de las censuras del senyor Romero Robledo al general Martínez Campos.

Segons *El Resumen* en Romero Robledo va dirigir aquesta semblant pregunta al senyor Cánovas: «¿Puch combatrer al general Martínez Campos pels seus desacerts á Cuba, y seguir en el partit concervador?»

Serà ó no exacta la noticia, pero desde 'l moment en què se ferà públich lo mal judici que á un ministre mereria la conducta del General, es de suposar que va influir aquesta disconformitat en que sortís del Gobern un dels més caracterisats representants de la política conservadora. Tant es axi que 'l senyor Cánovas antes de decidir-se á provehir las carteras vacants, va consultar al governador general de Cuba per saber si los nous ministres eran persones del seu agrado.

La solució donada á la crisi dejá en peu lo conflicte de opinió y de govern. Segueix lo mateix qu' estava la qüestió municipal: las protestas y denuncias entre los quals no fou mes qu' un episodi la promoguda contra l' exminestre de Foment.

Lo de Cuba va mal.

S' han confirmat plenament las dolorosas pèrdues de la columna de tres cents homes del regiment de Granada que va tindre la desgracia de topar ab lo gros de las forças de Maxim Gomez fós d' tres dies. Auxiliada oportunament per doscents soldats d' una altra columna, pogué referse y sortir del mal pàs, pero la desgracia es innegable. Los aficionats á seguir pas á pas las operacions de la campanya y que coneixen lo país ahont ara 's desenrotllan los successos, diuen avuy que 'ls insurrectes s' han fosc en una ratonera y que si 'l general Martínez Campos pot disponer á temps de las forças convenientes, no poden aquells escapar sense sofrir un gran descalabro. La qüestió està en que s' pugui disposar d' aquestas forças en la mida que 's necessita. Aquesta tarde mateixa preguntava jo á un cubà que arribà l'altra dia: pero zahont son los trenta mil homes que tenim les Viles? —Bona part d' ells en los hospitals, me contestà tristament. Lo vomit ja no fa estragos, pero la disenteria y las febres palidicas han reduhit á la meytat los regiments.

Notícies

Oficials

AJUNTAMENT.—Sessió del 18 Desembre (2.ª convocatòria) —Celebrada baix la presidència del senyor España y ab assistència de 6 regidors, prengueren los segunts acorts després deprovad l' acta de l' anterior.

Aprobar varis comptes per valor de 1540'83 pts.

Aprobar lo plech de condicions baix las quines se ha de traure á subasta lo complement del alumbrat elèctric y instalació de dit alumbrat en lo Teatro y Casas Consistorials.

Inscriurers l' Ajuntament als Jocs Florals de Barcelona ab lo carácter de soci protector per la cantitat de 25 pts. anyals.

Celebrar lo diumenge prèxim un concurs pera la construcció de una bomba per cada una de las fonts dels carrers de Font Major y Rosa, baix lo tipo de 250 pts. cada una, nombrant al concejal senyor Sabat pera presidir lo concurs.

Accedir á una petició del contratista del enderrocament de les muralles pera que se li concedesquin un plazo per l' acabament.

SECCIO D' ANUNCIS

SECCIÓ RELIGIOSA

SANTS DE LA SETMANA.

Dissapte, 21—S. Tomás apostol.
Diumenge, 22—S. Zenón soldat y Demetri mr.
Dilluns, 23—Sta. Victoria vg. y mr.
Dimarts, 24—S. Delfi b. sta. Tarsila vg. y s. Gregori pbre.
Dimecres, 25—La Nativitat de Nostre Sengor Jesucrist
Dijous, 26—S. Esteve próto-mr.
Divendres, 27—S. Joan apóstol y evangelista.

QUARANTA HORES.

Així se troben en la iglesia de les Capuchinas.
Demà començaran en la iglesia de les Beatas.

SECCIÓ COMERCIAL.

Mercat de Gerona del dia 14 d' Desembre

Especies.	Mesures.	Pessetes
Blat.	QUÀRTERA DE 80 LITRES.	12'50
Mestav.	»	10'
Urdi.	»	6'50
Segol.	»	10
Civada.	»	6
Besses.	»	9'50
Mill.	»	10'
Panís.	»	10'
Blat de moro	»	10'00
Llobins.	»	7'00
Fabes.	»	10'00
Fabó.	»	11'
Fassols.	»	23'
Monjetes.	»	21
Ous.	Dotzena.	1'40

Establiment tipogràfic de Manel Llach.
Ferreria Vella.—GERONA.

MAXIM FERNANDEZ

PERRUQUER DE S. M.

Aigua Minòxima vegetal per tenyir lo cabell. No te rial en lo mòn, perquè á més de sos efectes marevollosos, no taca ni perjudica la pellen lo més mínim.
Aquest assombrós y sorprend específich, se ven en dita perruqueria.

24, RAMBLA DE LA LLIBERTAT 24,
GERONA.

Grans rebaxes al engrós.
També's troba de venda en dit establiment la

TINTURA ABISINIA INSTANTANEA

IMPREMPTA Y ENQUADERNACIÓ

DE

MANEL LLACH

FERRERIA VELLA, 5.—GERONA

Impressió de tota mena de treballs tipogràfics; sobres, papers comercials, factures, esqueles y tot lo referent á la Imprempta.

Sobres comercials de color á

5 PESSETES LO MIL

Ferreria Vella 5.—GERONA

EDICIÓ DE PROPAGANDA

DEL COMPENDI DE LA

DOCTRINA CATALANISTA

PREMIAT EN LO CONCURS REGIONALISTA

del «CENTRE CATALÀ», de Sabadell

Aprobat per la Junta Permanent de la Unió Catalanista

Tirada 100.000 exemplars

Forma un opúscul de 32 planes en octau, d' esmerada impresió sobre paper satinat y ab cuberta de color.

PREU: 15 céntims.

Les demandes al engrós al Secretari del «Centre Català» de Sabadell.

OBRA NOVA

DELIBERACIONS

DE LA

Primera Assamblea General de Delegats

DE LA

Unió Catalanista

CELEBRADA EN MANRESA EN LO MES DE MARÇ 1892

Aquesta obra, que conté la llista de Delegats de la Assamblea, discursos que en ella s'hi pronunciaren y llegiren, y las bases definitivament aprobadas per la Constitució regional catalana, se ven al preu de DOS PESETAS en la llibreria de Don Joseph Franquet, carrer de l' Argenteria, Geronia.

JOAN GRIVÉ

Progrés (carrer Nou) 10, Gerona

Aparatos d' il·luminació per gas y petroli. Serveys complets de cuyna. Cereria. Instalacions de para-llamps, campanetas elèctriques y telèfons á preus limitadíssims.

MEDICAMENTS ACREDITATS

RECOMENATS PER LA CIENCIA MÉDICA

Xarop d' Hipofosfits GIMBERNAT

Lo mellor dels tònichs reconstituyens coneguts, despara la gana, cura l'anèmia, clorosis (colors tristes), malalties medulàries, histerisme, insomni; d' efectes sorprenents en les convalecències: **Ampolla 10 rals.**

Ví restaurador GIMBERNAT

Probes repetides fetes per distingits facultatius han demostrat qu' era lo «Restaurador» per escelencia, pera combatre l' escrofulisme (tumors frets) raquitisme, caries dels ossos, linfatisme, tisis, debilitats hereditaries ó adquirides, vellesa prematura y totes les malalties quina causa sia la debilitat ó falta de nutrició.

Te un gust agradable, de manera que en comptes de repugnar al malalt, aquest lo pren ab gust. **Ampolla 12 rals.**

Vi de nou de kola GIMBERNAT

Considerat com aliment poderós d' economia, regulador del cor, estimulant de les funcions digestives y despertador de tot organisme empobrit: **Preu 8 rals.**

SE VEN AL ENGRÓS

Farmacia del autor **Conde del Asalto, 14.—BARCELONA**
Al detall en totes les farmàcies.

BANCH VITALICI DE CATALUNYA

Companyia general de segurs sobre la vida establet a Barcelona

CAPITAL SOCIAL

10.000.000 DE PESSETES

Capitals suscrits fins al 31 Dezembre 1893 87,949,791'98 ptes.

Actiu en idem... 15,337,928'87 »

Sinistres pagats fins á idem... 32,82,316'69 »

Reserves ó fondos de segur á idem... 4,178,675'62 »

Les principals classes de segur son:

Vida entera.—Capital pagador á la mort del assegurat, á la seva dona, fills ó qualsevol altre persona designada anteriorment.

Mixto.—Capital pagador al assegurat si viu lo die fixat; ó, immediatament d' ocurrer la seva mort, á la persona designada per ell mateix.

Terme fixo.—Capital pagador en lo die fixat sia al assegurat ó als seus hereus. En cas de mort del assegurat s' acaba lo pago de les primes.

Aquests segurs **participan en un 50 per 100 dels beneficis de la Companyia.**

SEGURS DE CAPITAL APLASSAT

Segurs temporals.—Segurs de sobrevivència

SEGURS MIXTOS A CAPITAL DOBLAT

Rentes Vitalicies.

Delegat General á n° aquesta província:

Joseph Coderch y Bacó, advocat.—GERONA.

SUCURSAL JUNCOSA

Plassa de la Constitució, número 13

GERONA.

Casa especial en xocolates, cafés, sures y thés.

NARCÍS GRAU

PERRUQUER

Ofereix los seus serveys al públic. Especialitat en perruques y postissons.

RAMBLA DE LA LLIBERTAT 13, PRINCIPAL

ESTABLIMENT

Don Francisco Sabater

SOMBRERERIA

S' han rebut les últimes novetats pera la pròxima temporada; los prens sumament econòmichs.

CAMISERIA.—ASTRERERIA PER NOYS

Especialitat en trajes pera col-legials

3, Rambla d' Alvarez, 3.

CENTRE DE VACUNACIÓ

Progrés (Carrer Nou) 23, Barberia.—GERONA

Se vacuna y revacuna directament de la vaca. També se ven linfa á 8 rals tubo y á 6 rals als metges y pulpa á 10 rals cristall.

Se envian franchs de ports, dirigintse al Director D. Camilo Fontbernat.

LA PREVISION

Primera Companyia Espanyola dedicada exclusivament a

SEGURS SOBRE LA VIDA AB PRIMA FIXA

Dormitori de Sant Francesch, 8, principal.—BARCELONA.

Agent á Gerona—BEATAS, 2.

D. Narcís Boada y Guyó

FILL DE FRANCISCO VILARDELL Y COMP.

SALT

Moli Fariner

Sistemes AUSTRO-HUNGAR y de MOLAS

Tant per l' un com per l' altre sistema se fan les moltas á preus sumament modichs.

SABATERIA

DE

JOSEPH M. VENTOS

Calsat per senyors, senyoras y nens.

Especialitat per a l' que s' encarregui expressament.

ESTABLIMEET Y TALLER

PAU CASSÁ

PINTOR Y EMPAPERADOR

Magnífichs mostruaris de papers pera decorar habitacions desde 25 céntims á 30 pessetes la pessa.

Cromos, motlles, trasparentes y cuadros

Novetat, bon gust y economia,

Gerona.—Baxada del Pont de pedra, 14

LO GERONÉS

SETMANARI PORTA-VEU

del «Centre Catalanista de Gerona y sa Comarca».

Redacció y Administració: Sabateria Vella, núm. 2, -1.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ:

Gerona. 1 peseta trimestre
Fora. 1'25 id.
Estranger. 1'50 id.

Un numero sol, 10 céntims